

L • O • T • S • E • N

Medlemstidning för Tjänstemännens socialdemokratiska förening i Göteborg - N:o 7 2021

REPLIK MYTEN OM KEYNESIANISMEN

REPLIK på ”Myten om keynesianismen” (Lotsen 2021/6)

I Lotsen 6/2021 skrivs ett recept för Sverige och för socialdemokratin. Som medlemmar i S-föreningen Reformisterna blir vi glada av den tydliga riktning som S-akademikerna pekar ut för den ekonomiska politiken. Vi instämmer till fullo och ser fram emot att kroka arm med S-akademiker i att utveckla en ny och ambitiös socialdemokratisk politik för ökad jämlikhet. I den reformbudget som Reformisterna tagit fram de senaste åren finns många konkreta förslag på hur kapitalbeskattningen kan öka och användas för att finansiera en utbyggd välfärd och stärkta trygghetssystem. Vår förening tillskrivs i ledartexten ”övertygelsen att det har varit med en expansiv, lånefinansierad finanspolitik som socialdemokratin har skapat den nordiska välfärdsstaten och världens mest anständiga samhällsmodell” utan någon hänvisning till var vår förening skulle ha gett uttryck för detta. Vi har – i likhet med t ex nu bortgångne PO Edin och en mycket lång rad fack-

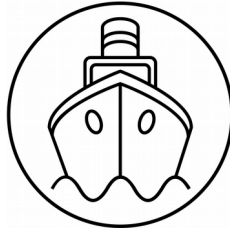
ekonomer – föreslagit att nu (eller nyss) reformera det finanspolitiska ramverket för att möjliggöra just ”lånefinansiering av viktiga investeringar” och därmed underlätta för ”en ändamålsenlig dimensionering av välfärden”.

Nu, i den situation vi befinner oss, finns ingen anledning för den offentliga sektorn att budgetera för ett finansiellt nettosparande. Vi har därför föreslagit lånefinansiering av offentliga investeringar på i storleksordningen 2,5 procent av BNP under en tioårsperiod (vilket förutsätter att det finanspolitiska ramverket reformeras). I ljuset av klimatomställningens nödvändighet och de många under-sysselsatta och arbetslösa i landet finns behov av många typer av offentliga satsningar och investeringar, inte minst i infrastruktur. Det är väldigt bra att många socialdemokrater är överens om det kloka i den inriktningen.

MARKUS KALLIFATIDES
Ordförande Reformisterna
PATRIK LUNDQUIST
Medlem av programutskottet
Reformisterna

SLUTREPLIK

Det gläder oss att publicera Reformisternas replik, för möjligheten att reda ut var vi har samsyn och var vi nog skiljer oss åt. Om bilden av att Reformisterna, liksom många vänsterdebattörer som åberopar Keynes, vill låna till välfärdsjobb inte stämmer så är det bara bra. I rapporten *Totalrenovering av Sverige* (2015) föreslog P-O Edin lånefinansiering inte bara för upprustning av t.ex. elnät, järnvägar, skolor och sjukhus utan också som resursförstärkning bland annat i skolan och för integrationsinsatser. Vi är helt överens om behovet av en ekonomisk politik för ökad jämlikhet. Men vi kan inte låna till en ändamålsenlig dimensionering av välfärden. De löpande intäkterna måste förstärkas. Liksom Reformisterna vill vi se en skattereform som täpper till en mängd undantag, att kapitalinnehav inte gynnas framför lönearbete och att vi alla bidrar efter bärkraft. Likaså ska välfärden rensas från vinstjakt, marknadsstyrning och annat resursslöseri. Slutligen måste löntagarparten i den svenska modellen stärkas, ett perspektiv som idag till stor del är frånvarande i debatten om ekonomisk politik. Vi ser fram emot att kroka arm med Reformisterna i utvecklandet av reformer på dessa områden.

ESSÄ

BORTOM JÄMLIKHET OCH FRIHET

Somliga skulle säga att socialdemokratins essens är jämlikhet eller möjligen frihet. Andra skulle säga pragmatism, klasskamp, det goda samhället eller att det är ett intresseparti för vanligt folk. Definitionerna är många, till dels spretiga, men fångar alla någon aspekt av det socialdemokratiska projektet. Till den här digra listan skulle jag vilja foga ett begrepp som jag tror än bättre kondenserar socialdemokratins idé — åtminstone i dess bästa stunder. Det är ett begrepp som trots sin abstrakta karaktär blivit verklighet och konkretiserats i många olika politiska kamper under partiets långa historia. Begreppet jag syftar på är maktbalans. Maktbalans mellan arbete och kapital, individ och kollektiv, rättigheter och skyldigheter, demokrati och marknad. Maktbalans som garant för att allas röster ska bli hörda men också för att makt ska åtföljas av ansvar. Min tes är också att ett fokus på maktbalans skulle möjliggöra ett samarbete med goda krafter inom borgerligheten utan att göra avkall på socialdemokratins kärnvärden, något som såklart står högt på agendan i dessa tider. Vänster-höger konflikten, vill jag mena, är till dels en konflikt mellan medel snarare än mellan mål.

Franska revolutionens kampord har dominerat den politiska sfärens tankevärld under hela moderniteten. Problemet med dem är att de till viss del står emot varandra som mål och att de går att tänja på till

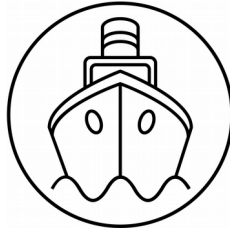
oigenkännlighet när syftet så kräver. Frihet är ofta någon annans ofrihet, jämlikheten kan utgå från utfall eller möjligheter och blir därmed lätt att avfärda. Risken med inkompatibla begrepp är att våra motsättningar blir språkliga snarare än reella och eftersom samtiden bjuder annat motstånd än för 200 år sedan, kan det vara på sin plats att se över sina maximer.

Fördelen med maktbalans som begrepp över exempelvis frihet, är att vi inte kan få för mycket. Själva konflikten mellan olika värden är inbyggt i begreppet och det gemensamma uppgift är att hantera den här konflikten. Uppdraget är tvåfaldigt: utjämning av maktförhållanden och skapandet av arenor för förhandling mellan olika värden. Vi ska förhandla tills vi är så överens vi kan bli, för att sedan rösta med makt i proportion till hur mycket vi påverkas. Denna tvehägsenhet inför verkligheten betyder dock inte att begreppet är tandlöst. Maktbalans har en udd riktad både mot ojämlikhet och stelnad kollektivism. När marknadsliberaler hävdar ägandets ovillkorliga okränkbarhet accepterar de samtidigt en potentiell obalans som ytterst gör att vissa människors välbefinnande går före andras. Den rikets makt över den fattige med mössan i hand. Rättvisa som procedur snarare än utfall. Å andra sidan landar en stelnad vänster i andra problem när byråkrater fattar beslut över människors huvuden.

Ett alltför starkt samhälle riskerar att punktera initiativ och alienera individer med sitt fokus på system snarare än individers och gemenskapers lösningar.

Många av samtidens mest brännande problem kan tolkas utifrån en liknande maktanalys. Klimatkrisen som en brist på effektiva globala maktmekanismer för att samordna en utfasning av fossila bränslen. Koncentrationen av makt i några fåtal miljardärers händer och parlamentariska lösningar som ger oproportionerligt mycket inflytande till marginalväljare. Genom att använda maktbalans som analysverktyg kan vi förstå vilken typ av lösningar vi bör eftersträva.

En modell som på ett bra sätt konkretiserar maktbalansens företräden är den svenska arbetsmarknadsmodellen. Parter som på grund av organisering och flexibel lagstiftning har ungefär lika mycket att vinna och förlora, förhandlar så nära verksamheterna som möjligt. Ett parlament med fyra år mellan valen behöver inte ta ställning i detaljfrågor, utan kan istället arbeta för en arena där dessa samtal kan föras och där för- och nackdelar med olika lösningar kan vägas. Lagens uppgift är i och med detta inte att reglera hur arbetet ska gå till utan att garantera att maktbalansen och den goda förhandlingen infinner sig.

Ett sämre exempel på detta är vår nuvarande utformning av skolval. Från många håll argumenterades det på 90-talet i rosenskimrande ordalag om byaskolor som skulle räddas ur klåfingriga kommunbyråkraters händer. Alternativa pedagogiker och personalkooperativ skulle kunna växa på bekostnad av stora känslökalla institutioner. Makten skulle föras tillbaka till de som påverkades - åtminstone var det argumentationen. På vissa sätt var tanken att skapa den maktbalans som tidigare brustit god. Men problemen var tyvärr många och dessa kan på ett tydligt sätt formuleras i termer av just brist på maktbalans. När individen väljer skola följer skolpengen med och när man inte konsumerar med egna pengar försvinner den maktbalans som en kommersiell relation bör präglas av. Dessutom påverkas de kommunala skolorna på flera sätt utan motsvarande möjlighet att påverka, och lokalsamhällena där skolor väljs bort drabbas av problem med segregation. Den dagen vi reviderar de regler som styr skolan bör målet dock inte vara att bara föra tillbaka kontrollen till kommunala förvaltningen. Makten ska utövas i proportion till påverkan. Hos elever, lärare och föräldrar, men såklart även hos samhället som helhet. Hur det ska gå till är en svår fråga, men lösningen är inte nödvändigtvis att bara gå till motpolen med helt centraliserat beslutsfattande - målet bör hela tiden vara maktbalans mellan parter och skapandet av

arenor för förhandlingar mellan dessa. Ett problem som socialdemokratin ibland lider av, är tron på politikens möjlighet att lösa komplexa problem med detaljerad lagstiftning. Tanken är ofta att man genom att föra makten till en demokratisk institution får en mer jämlik maktssituation. Så är ofta fallet, men det finns ingen garanti för att detta leder till maktbalans. Tvärtom kan det i vissa fall leda till att människor som påverkas får mindre att säga till om. Förutom att föra över makt från de folkvalda till juridiken, riskerar lagstiftning att förhindra dialog som skulle behövas för att lösa upp knutar. Som arena för förhandlingar är domstolar tämligen primitiva, men rätt utformade ger lagar individer lagom mycket makt över det gemensamma och över varandra. Om vi riktar blicken på socialdemokraternas nuvarande samarbetsparti Centerpartiet, så finns det hos vissa centerpartister en djup misstro mot allt vad socialdemokrati heter. I många fall handlar det helt säkert om reella politiska konflikter. Jag vill dock mena att skiljelinjerna i viss mån är en artefakt av den falska dikotomin mellan jämlikhet och centraliserat beslutsfattande. Om centraliserad statlig kontroll är socialdemokratiens enda verktyg för ökad jämlikhet och ett gott samhälle, så finns en berättigad oro för att beslut hamnar för långt bort från individerna. En person med liberala böjelser ser detta bortförande av

av makt som ett större problem än den ojämlikhet som ses som alternativet. Socialdemokratin har ofta valt att prioritera jämlikheten, vilket för oss framstår som det riktiga valet. Men om den här konflikten egentligen inte är nödvändig så borde ett gemensamt politiskt projekt vara möjligt. Demokratisk kontroll och centralt beslutsfattande bör ses som medel och inte som mål. Om vi formulerar om modellerna för samordning och styrning kan vi kanske uppnå den jämlikhet vi eftersträvar, men samtidigt flytta makt närmare individerna. När målet istället är maktbalans blir jämlikhet och decentralisering av beslutsfattande en naturlig konsekvens.

Den här argumentationen ska inte ses som positionerad på en traditionell höger-vänster skala. En stark a-kassa och ett mål om full sysselsättning är ett typexempel där makt kan flyttas till arbetare utan att fördenskull behöva centralisera makt. Det är heller ingen centristposition i meningen att den verkar för status quo. Idén är i grunden radikal — skapa ett samhälle där makt utövas av de som påverkas, där vi kan se varandra i ögonen och där vi har möjlighet att diskutera oss fram till de bästa gemensamma lösningarna

ARVID KÄSTEL
Socialdemokrat

PODDTIPS

Förra vintern startade Tankesmedjan Tiden en podd – Idéer & Politik – där Payam Moula, chefredaktör för Tiden Magasin, har timmeslånga samtal med olika ideologiskt intressanta tänkare i samtiden. Efter bland andra Göran Persson och Lena Andersson, för att nämna en socialdemokrat och den gäst hittills som kanske står allra längst ifrån socialdemokratin idag, gjorde podden uppehåll några månader.

Till vår stora glädje släpptes så ett nytt avsnitt häromveckan. Gästade det gjorde Joel Halldorf, nybliven professor i kyrkohistoria, författare (bl.a. till *Kvällstidningsteologi*, 2021) och skribent på Expressen Kultur som kanske kan kallas vänsterkonservativ. Även om kritiska synpunkter kan framföras om Halldorfs syn på religionens särställning (exempelvis kan man fråga sig hur det existentiella behov som motiverar religiösa friskolor skiljer sig från Barbara Bergströms existentiella begär efter profit), så är poddavsnittet ett samtal mellan honom och Moula som är befriande fritt från inövade talepunkter och ytliga analyser. Bland annat behandlas människans behov av mening, nyliberalismens rovdrift och statens roll i förhållande till civilsamhället. Som en ovanligt klok liberal skrev på Facebook är det konservativa och socialisterna som Halldorf och Moula som driver ideologiutvecklingen framåt, eftersom världen har sprungit ifrån liberalismens samhällsanalys.

Om du inte redan har lyssnat på Tiden Idéer & Politik, ge dig själv det i julkapp. Samtalen höjer sig tillräckligt över dagspolitiken för att det ska gå alldeles utmärkt att lyssna på även de första avsnitten i efterhand. Förutom de redan nämnda har också Nina Björk och Isobel Hadley-Kamptz gästade podden.

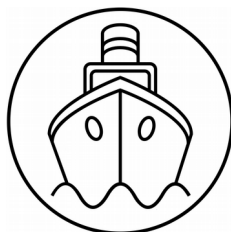
S-AKADEMIKER

[S-akademiker](#) (Tjänstemännens socialdemokratiska förening) organiserar tjänstemän och akademiker inom Göteborgs socialdemokratiska partidistrikt. Föreningen bildades 1958 och är en av de större partiföreningarna i Göteborg med många medlemmar som är fackligt aktiva. Vi har regelbundna medlemsmöten med spännande teman. Om du är intresserad av att bli medlem så mejla info@s-akademiker.se S-akademiker finns också på [facebook](#).

S-akademiker har en skriftserie som ger ut intressanta och viktiga böcker. I november 2017 kom den första volymen: en antologi med texter under redaktion av Payam Moula och Jimmy Sand, med titeln *Socialdemokratin i ett nytt århundrade*. [Läs mer här](#).

Den andra delen i skriftserien är en återutgivning av Nils Karlebys klassiker *Socialismen inför verkligheten* från 1926. Med nyskrivet för- och efterord av Örjan Nyström. [Läs mer här](#).

Den tredje delen är en antologi av texter av Anders Nilsson och Örjan Nyström, *Att återupprätta arbetslinjen: Och andra texter om strukturomvandling, sysselsättning och trygghetssystem*. [Läs mer här](#).

NY BOK PÅ GÅNG

2021 var det sjuttio år sedan rapporten *Fackföreningsrörelsen och den fulla sysselsättningen* lades fram på LO:s kongress (1951). Där analyserade bland andra Rudolf Meidner och Gösta Rehn samhällsekonomin sådan den såg ut under åren efter andra världskriget, vid inledningen av den starka expansionsfas som i Sverige skulle komma att kallas rekordåren: industrin växte så att det knakade, den svenska modellen för arbetsmarknaden etablerades efter det så kallade Saltsjöbadsavtalet mellan LO och SAF, och vanligt folk fick välståndsökningar med höjda löner, utbyggd välfärd samt fler och bättre bostäder.

Analyserna i LO-rapporten från 1951 var ett förarbete till en ekonomisk politik för den fulla sysselsättningens samhälle, inte för att bekämpa arbetslöshet utan för att hålla den kvar på låg nivå – och inte minst för att motverka baksidorna med det höga resursutnyttjandet. Med Gunnar Sträng som finansminister och ekonomerna på LO och dess motpart bland arbetsgivarna, utgjordes receptet av solidarisk lönepolitik, stram finanspolitik och aktiv arbetsmarknadspolitik. Detta har kommit att kallas för Rehn-Meidnermodellen.

Arbetet pågår just nu med att ge ut *Fackföreningsrörelsen och den fulla sysselsättning* i nyutgåva, som den fjärde volymen i S-akademikers skriftserie. Detta i samarbete med LO. Förutom utredningstexten rymmer denna volym ett förord av Ola Pettersson, LO:s chefsekonom 2011-2021, och ett efterord av Lars Ekdahl, professor i historia som bland annat skrivit en biografi i två band över Rudolf Meidner.